

Inzicht in de tijd

Prediker 3:1-15

Ds. Ilonka Terlouw | Nieuwjaarspreek | Tollebeek, januari 2020

1. Inleiding: 'Mama, hoe laat is het?'

'Hoe laat is het, mama?'

Iedereen met kleine kinderen zal de vraag herkennen: 'Mama, hoe laat is het?'

En vijf minuten later: 'En nu mama, hoe laat is het nu?'

En nog geen minuut later: 'Hoe laat is het nu, mama? Is het al tijd?'

Mijn Alec, 5½ jaar, begint iets begrip van tijd te krijgen en kan het soms tot vervelens toe blijven vragen: 'Hoe laat is het?'

Maar hoe vaak stellen wij die vraag aan elkaar? **Hoe vaak vragen wij aan elkaar hoe laat het is, in je leven?** Vanochtend staan we stil bij onze levensklok en de seizoenen van ons eigen leven, aan de hand van Prediker 3. Het thema luidt 'Alles heeft Zijn tijd'

en de vraag is: Hoe laat slaat de klok slaat in jouw leven? Of laat ik de vraag anders formuleren: Wat heeft het gedicht uit Prediker 3 over jouw leven te vertellen?

Het gedeelte van vandaag is een bekend Bijbelgedeelte over 'de dingen en de hun gestelde tijd'. De volle breedte van menselijke ervaring in ons leven onder de hemel, passeert de revue. Ik stel voor dat we het naar ons eigen leven toe halen: Welk van deze dingen raakt aan jouw leven? Als je terugkijkt op het jaar dat je – of misschien wel de jaren die je – achter je laat, welke van deze verzen raakt dan bij jou een snaar?

Laten we zó dit gedicht samen nog eens doorlezen, met vorig jaar in gedachten. **Wat is er op jouw pad gekomen?**

¹Voor alles wat gebeurt is er een uur,
een tijd voor alles wat er is onder de hemel.

²Er is een tijd om te baren
en een tijd om te sterven,
een tijd om te planten
en een tijd om te rooien.

³Er is een tijd om te doden
en een tijd om te helen,
een tijd om af te breken
en een tijd om op te bouwen.

⁴Er is een tijd om te huilen
en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen
en een tijd om te dansen.

⁵Er is een tijd om te ontvlammen
en een tijd om te verkillen,
een tijd om te omhelzen

en een tijd om af te weren.
⁶Er is een tijd om te zoeken
en een tijd om te verliezen,
een tijd om te bewaren
en een tijd om weg te gooien.
⁷Er is een tijd om te scheuren
en een tijd om te herstellen,
een tijd om te zwijgen
en een tijd om te spreken.
⁸Er is een tijd om lief te hebben
en een tijd om te haten.
Er is een tijd voor oorlog
en er is een tijd voor vrede.

Bij welk vers sta jij nu in gedachten stil?

Wat heeft dit gedicht en dat vers over jouw leven te vertellen?

Gesprek

Ik stel voor dat we een vijftal minuten nemen om het antwoord op die vraag met elkaar te delen. Dat kun je doen met de persoon die naast je zit, met z'n tweeën of met z'n drieën. Bevraag elkaar én luister naar elkaar: Hoe beleef jij de tijd beleef? Waar bevind jij je op op dit moment?

[gesprek]

Afronding: Door zo met elkaar in gesprek te gaan, help je elkaar ook om de zaken in het leven op een rijtje te zetten. **Nadenken over je leven – terugblikken en vooruitblikken – dat kan, op gezette tijden, heel heilzaam zijn, zeker als je dat doet in het licht van Gods genade en liefde.**

2. De seizoenen van je leven staan vast

Dit gedicht reikt ons – ten minste – twee zaken aan betreffende je levenstijd en alles wat zich daarin afspeelt. Ten eerste dat alles z'n tijd heeft en ten tweede dat God ons inzicht in die tijden geeft.

Laten we beginnen bij het eerste, dat er voor alle dingen een tijd is. Het is de centrale teneur van dit gedicht. Toen ik erover nadacht wat dat te betekenen heeft, moest ik terugdenken aan een schattig voorvalletje met onze kleine Roos van 3 jaar oud, afgelopen kerstvakantie.

Op een avond, was Roos door haar kast aan het struinen – op zoek naar iets geschikts om mee te spelen en om bedtijd te vermijden – toen ze op de bovenste plank van haar kast iets moois zag liggen: het was kleurrijk, licht glanzend en met een bloemenprintje.

'Wat is dat, mama?'

- 'Dat is je zomerjas, Roos.'

'Ik vind die mooi, mama'

'Mag ik die aan?'

Ik probeerde Roos uit te leggen dat dat nu niet zo geschikt was. 'Nee, nu is het bedtijd. En die jas is een zomerjas. Die mag je aan in de zomer.'

Ze keek me eens nadenkend en peinzend aan. Ik had geen idee of ze begreep wat de zomer is. Maar ze leek genoeg te nemen met het antwoord en kroop onder de deken.

De volgende dag riep ik Alec en Roos vanuit de gang dat we weggingen en dat ze hun schoenen en jassen moesten aandoen. Roos kwam aangerend, dolenthousiast. 'Jeej, jeej! Gaan we nu naar de zomer toe, mama? Mag ik nu mijn bloemenjas aan?'

Wat moet je daar nu op zeggen? ‘Gaan we nu naar de zomer toe?’ Hoe vaak ik die vraag niet heb moeten horen! En regelmatig moest ik haar boosheid pareren: ‘Neehe! Ik wil niet naar de Appie Happie toe, ik wil naar de zomer toe.’ Leg dan maar eens uit, dat je niet ‘naar de zomer toe kan gaan’. Dat het geen plek is, maar een tijd. En dat de tijden van zomer en winter vast staan.

Zo staan er allerlei tijden van ons leven vast, net als zomer en winter, houdt Prediker ons voor. Allerelei ervaringen en seizoenen van het leven, daar kan je je niet naartoe haasten en je kunt er niet van weglopen. Dat kan heel frustrerend zijn, als je zoals ‘mijn’ Roos niet doorhebt dat dat zo is. Maar het kan ook in je voordeel werken, wanneer je daar oog voor hebt en er mee rekent. Zéker als je daarin meeneemt dat het Gód is die de macht over de tijd heeft. Hij heeft de tijd gemaakt. Hij gaat over de ordening van de tijden in ons leven. En wie God enigszins kent, zal weten: bij Hem zijn je tijden in goede handen.

3. Oog hebben voor de tijd

‘Oog hebben voor de tijd’ dat is in Prediker onlosmakelijk verbonden met Gods werk in ons leven. Dat is het tweede waar ik vanochtend de aandacht op wil vestigen. In vers 11 stelt Prediker allereerst dat God alles de goede plaats in de tijd heeft gegeven, maar in één adem voegt hij eraan toe: ‘óók heeft God de mens inzicht in de tijd gegeven’.

Dat wil *niet* zeggen dat we het werk van God van begin tot eind kunnen doorgronden. Heus niet. Maar God geeft ons weldegelijk inzicht in de tijden. Hij geeft inzicht in wat er op je levenspad gebeurt. Of, laat ik het anders zeggen: Het heeft zin om over je leven na te denken. En: het heeft zin om God om inzicht te bidden. Wat moet ik doen? Waar moet het heen met mijn leven op dit moment?

Ik denk aan twee ambtsdragers, een echtpaar, uit mijn eigen gemeente. Ze zijn ver in de 70 en dragen met elkaar de zorg voor de ouderen in onze gemeente. Het bezoekwerk gaat hen aan het hart! Zij zijn voor mij echt een voorbeeld van wat liefde voor de gemeente inhoud.

Maar sinds het voorjaar gaat het eigenlijk niet meer. Hun leeftijd speelt op en het bezoekwerk begint te zwaar te vallen. Eigenlijk schamen ze zich daarvoor, wanneer ze bij zichzelf bemerken dat ze tegen het bezoekwerk – dat nog altijd hun hart heeft – op beginnen te zien, dat ze het als last gaan ervaren. Meerdere gemeenteleden zien hoe vermoeid ze zijn en spreken hen daar op aan. Is het niet *de tijd* om te stoppen? Is het niet *goed* om te stoppen? Zij spreken er ook met mij over en bidden er veelvuldig over. Langzaam maar zeker groeit het inzicht dat het tijd is om te stoppen. Het duurt dan nog tot afgelopen zondag, eer ze hun ambt neerleggen. Voor hen voelt het toch als een tekortkoming, dat ze het ambt voortijdig neerleggen. Maar de vraag is: Is het dat ook?

Wat mag het dan een bevrijding wezen, te horen en te lezen dat het Gód is die ons inzicht in de tijd geeft. Dáár mag je je op richten: Op het leren onderscheiden van Gods tijden. **Wat voelt als een persoonlijke tekortkoming, kan in het licht van Gods woord tot een uitnodiging van Godswege, van God zélf worden, om een nieuwe levensfase binnen te stappen. De vraag is: Heb je Gods stem verstaan?** Zo ja, dan mag je eenvoudigweg Gods tijden aanvaarden, wetende dat dat de juiste tijden zijn. In plaats van frustratie, zal er dan vrede van Boven zal je leven binnenstromen.

Zo kan het ons iets kostbaars brengen, het kan je iets opleveren, te erkennen dat alles z/Zijn tijd heeft. Het geeft ruimte.

Het kan je helpen om open te staan voor het nieuwe.

Het nodigt uit om vol vertrouwen een andere periode binnen te stappen.

Het kan je aanmoedigen los te laten.

Het helpt je met aanvaarden, wanneer je de tijd nog niet rijp is om verder te gaan.
Het biedt ruimte om je te verzoenen met de zaken zoals ze ervoor staan.

Wat zou het jou kunnen brengen, te erkennen dat er voor alles een tijd is, een door God vastgestelde tijd?

4. Weerstand en nabijheid

Nu ben ik de eerste die zal erkennen, en ook uit eigen ervaring herkent, dat precies dit punt van Prediker 3 ook weerstand en aversie kan oproepen. Juist als dit gedicht je confronteert met moeilijke gebeurtenissen in het afgelopen jaar – of uit de afgelopen jaren – dan kan dit gedicht allerlei negatieve gevoelens van boosheid en onbegrip naar boven brengen.

‘Er is een tijd om te rouwen, een tijd om af te breken, een tijd om huilen’.

Hoezo is er een tijd om te sterven?!

Hoezo is er een tijd om te verliezen?!

Wat wil de dichter daarmee zeggen? Dat het goed is, dat dat er is? Dat God wil dat je verliest wat je dierbaar is? Of dat het wel weer goed komt: na een tijd van moeite, komt vanzelf de tijd van helen? Stil maar, wacht maar, het komt vanzelf goed? Maar sommige dingen komen niet goed!

Het gedicht confronteert je met je eigen machteloosheid tegenover de dingen die gebeuren in het leven. **Het kan heel lastig zijn om God daarin een plek te geven of te gunnen.** Want het klinkt dan al snel, alsof God ervoor verantwoordelijk is!

Toch denk ik, dat de zaken in Prediker genuanceerder liggen. Er ligt een geheim ten grondslag aan je leven, dat je niet van begin tot eind kunt doorgronden. ‘Alles heeft zijn tijd’, zegt Prediker. Zijn tijd, met een hoofdletter, welteverstaan, voegt Prediker eraan toe. En nee, dat zullen we nooit begrijpen en dat hoef je ook niet per se leuk te

vinden. Maar één ding staat buiten kijf. God is erop betrokken: op jouw leven en alles wat zich daarin afspeelt. Daar gaat het misschien wel om. In de zaken waarin wij machteloos staan, is God dat niet.

Hij bepaalt inderdaad wat de tijden voor de dingen in jouw leven zijn. Dat zegt nog niet dat die dingen dús altijd goede dingen zijn. Maar het wijst wel op zijn nabijheid in de tijd. Gods heil en zijn betrokkenheid zweven niet boven dit leven, en beperken zich niet tot de eeuwigheid. God is betrokken, God is nabij *in* de tijd, ook in alle tijden van jouw leven.

Het mysterie wordt er daarmee geen millimeter kleiner op, maar wonderlijk genoeg de weerstand soms wel.

5. Geschonken tijd

In de verzen die volgen – de verzen 12 en 13 – doet Prediker een radicaal andere suggestie voor onze omgang met de tijd. In plaats van in de weerstand te schieten, wijst Prediker ons op de mogelijkheid ervan te genieten. Dat is nog een derde punt waar ik vanochtend bij stil wil staan: Genieten.

En dan moeten we natuurlijk oppassen bij wat dat woord allemaal kan oproepen. Want ongebreideld ‘genieten’ lijkt tegenwoordig het grote gebod van de moderne samenleving te zijn. De maatschappij, de sociale media, ze houden je voor dat genieten het belangrijkste doel van je leven is. ‘Leef alsof het je laatste dag is!’ zo schalt er over de radio. Dát soort genieten is dodelijk vermoeiend. Het degradeert jou en wie jij bent tot gelukszoeker, die enkel uit is op genotsmoment die al extremer moeten zijn. Onlangs las ik stukken van verschillende psychologen en gedragswetenschappers hierover. De kinderen en jongeren van nu werden getypeerd als ‘**pretparkgeneratie**’. En de samenleving, zo schreef de gedragswetenschapper,

gaat doodleuk in deze kinderwereld mee. Alles moet leuk zijn. Jóuw plezier staat daarbij voorop – over egocentrisme gesproken.

Nee, Prediker houdt ons een ander soort genieten voor. De verzen 12 en 13 verleggen de aandacht van de tijd als door God vastgesteld, naar dat wat door God in de verschillende tijden geschonken wordt. Het gaat Prediker om het leven uit Gods hand ontvangen. Niet telkens zoeken naar méér, maar het doen met wat je gegeven wordt. En dáár vervolgens van genieten, ja, genieten – zeker! – als vorm van dankbaarheid richting onze goede God.

Door deze verzen, ben ik het gedicht van **Prediker 3** al meer gaan ervaren **als een uitnodiging om ín de tijd te leven**. Wat doe je met het geschenk, met de tijd en tijden die je gegeven zijn? Je kunt overall langsheen leven, of je kunt ín het leven gaan staan, ín de tijd gaan leven.

En dat valt niet mee, zo zult u uit eigen ervaring vast kunnen beamen! Het moderne leven is immers vaak hectisch. Je werkt tegelijkertijd aan meerdere taken. Snelle communicatie zet de toon. Voor alles is er een uur? Hou toch op: Ik heb vaak maar een uur waarin van alles moet gebeuren! Wat dat betreft heeft Prediker 3 vandaag de dag specifieke relevantie, zo geloof ik. Respecteer en ga zorgvuldig om met de verschillende tijden die God je elke dag, elke week en elk jaar geeft. Als God je een tijd geeft om te omhelzen, maar jij bent enkel druk met de deadline op je werk van morgen – denk je dat de bedoeling is? Wanneer God je de tijd geeft om lief te hebben, hoe kan je het dan maken er langsheen te haasten op weg naar een vergadering? Voor alles wat er gebeurt is er een uur. Alles verdient aandacht op z/Zijn tijd.

6. Slot: Hoe laat is het?

Zo, in deze eerste maand van het nieuwe jaar, hebben we door de lens van Prediker 3 naar ons eigen leven gekeken. We hebben teruggekeken op het afgelopen jaar. Ik rond af met je te vragen naar het komende jaar:

Welk inzicht geeft God jou voor dit jaar dat voor je ligt?

Is het een tijd om afscheid te nemen van bepaalde zaken?

Is het tijd om de dingen juist op te pakken?

Welke zaken verdienen er in jouw leven aandacht?

Je kunt het ook omdraaien en beginnen bij je eigen plannen voor komend jaar en die vervolgens langs de lat van Prediker 3 leggen en vragen: 'is de tijd hier rijp voor?'

Hoe dan ook, **God vraagt je vanochtend, misschien wel tot vervelens toe: 'Hoe laat is het?'** En als Góð je tot vervelens toe vraagt 'Mijn kind, hoe laat is het', wie ben jij dan om het antwoord daarop naast je neer te leggen?